

Horisont 2030

Et forskningspolitisk dokument

Kortversjon

NORGE I EN GLOBAL FORSKNINGS- OG INNOVASJONSØKONOMI

Det blir satset på forskning og innovasjon i Norge. Det har vært vekst i FoU-investeringene, både offentlig og privat. Problemet er at vi ikke satser nok i en verden der forskning og innovasjon blir stadig viktigere faktorer for konkurranseevne og lokalisering av næringsaktivitet.

Bedriftenes lønnsomhet er avhengig av kontinuerlige forbedringer i produksjonen av varer og tjenester og evnen til å skape forretning av ny viten. For å fremme utvikling av eksisterende bedrifter og etablering av ny virksomhet er det nødvendig å forske og utvikle. Landenes konkurranseevne og attraktivitet påvirkes i stigende grad av hvor kompetansemiljøene finnes og hvor forskning og innovasjon stimuleres. Mange bedrifter er blitt globale aktører, og vurderer hvor virksomhet skal lokaliseres på bakgrunn av hvor forholdene legges best til rette. For et land som Norge, med en høyt utdannet befolkning og høy pris på arbeidskraften, er det særlig viktig å være konkurransedyktig for kompetansetunge virksomheter i alle bransjer.

VEKSTAMBISJONER

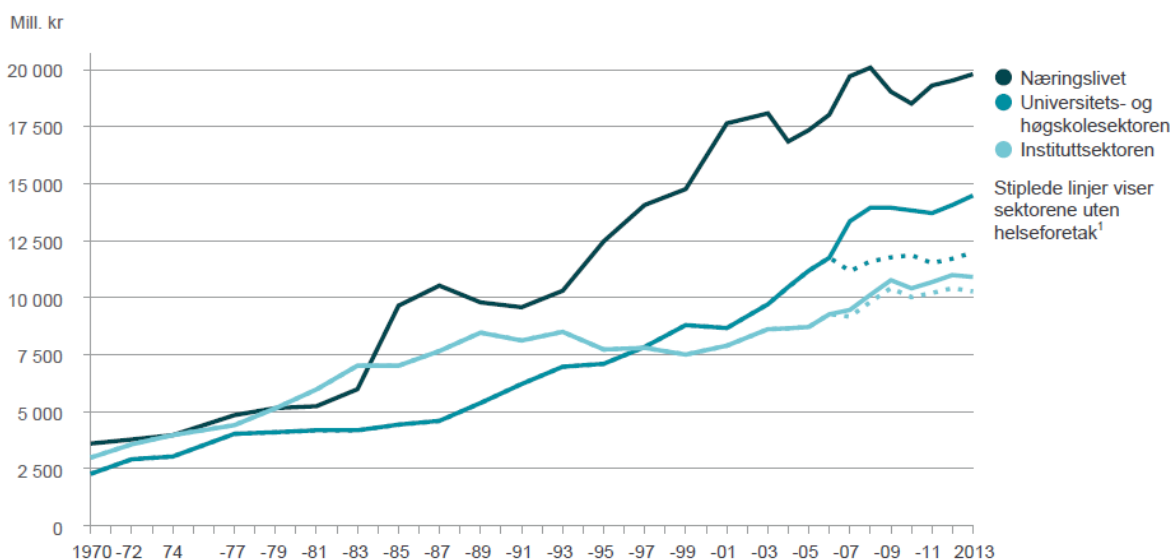
Norge må ha som mål å være et av verdens mest attraktive land for bedrifter å utøve forskning og innovasjon. Denne attraktiviteten dreier seg ikke bare om å styrke norske bedrifters forsknings- og innovasjonsaktivitet, men også om å få norsk-eide og utenlandske bedrifter til å opprettholde og øke sin forsknings- og innovasjonsaktivitet i Norge. En styrking av næringslivets forskning, utvikling og innovasjon må skje på to plan:

- Fremme forskning, utvikling og innovasjon i det næringslivet vi allerede har
- Legge til rette for fremvekst av nye kunnskapsbaserte næringer

Næringslivets Hovedorganisasjon har som ambisjon at næringslivets utførte forskning og utvikling utgjør 2 prosent av BNP innen 2030. Myndighetenes innsats skal ha en størrelse og utforming som sikrer at dette skjer. Det offentlige må gjennom sine midler til universiteter, høyskoler, institutter og øvrige tiltak påse at disse bidrar til en utvikling i næringslivet som leder til at målet om 2 prosent nås innen 2030. En slik innsats fra det offentliges side vil utgjøre mer enn 1 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Målet om at næringslivets FoU skal utgjøre 2 prosent av BNP innen 2030 vil kreve en betydelig mer innsats fra næringslivets side, i og med at bedriftene finansierer nærmere 80 prosent av egen forskning og utvikling. Sett på bakgrunn av trendene de siste tretti år når det gjelder hvor forskning og utvikling utføres, mener vi vårt 2 prosents mål bør være innen rekkevidde. Det store hamskiftet i norsk forskning er næringslivets økte betydning som utførende sektor. Mens bedriftene på begynnelsen av 1980-tallet svarte for en tredjedel av FoU-innsatsen, svarer de for nærmere halvparten i dag, jamfør figuren nedenfor.

FoU-utgifter i Norge etter utførende sektor i perioden 1970–2013.
Faste 2010-priser.

¹ Helseforetak i UoH-sektor (universitetssykehus) og i instituttsektor (øvrige helseforetak og private ideelle sykehus).
Kilde: NIFU/SSB, FoU-statistikk

TILTAK FOR OPPTRAPPING

ET GJENNOMLØPENDE EU-PERSPEKTIV

NHO er opptatt av at norske virkemidler og tiltak i større grad enn tidligere ses i sammenheng med hva EU gjør, ikke minst fordi EUs ordninger utgjør en økende andel av virkemiddeltilbudet for norske aktører, og fordi EUs prioriteringer i stor grad er sammenfallende med Norges. Imidlertid må økt verdiskaping i Norge fortsatt være det førende premisset for nasjonale virkemidler og for norske aktørers deltagelse i EU-prosjekter. Deltagelse i EU-samarbeid er ikke like relevant for alle bedrifter og institutter, verken faglig eller kapasitetsmessig. Det kan også være kontraproduktivt for enkelte bedrifter og institutter å delta i arbeids- og kostnadskrevende EU-samarbeid. Deltagelse i EU skal være et virkemiddel for å løfte norske FoU-miljøer, og ikke et mål i seg selv.

For å øke norske bedrifters og institutters deltagelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer, foreslår NHO følgende:

- **STIM-EU ordningen for instituttene må styrkes.** Forskningsinstituttene har gjennomgående oppnådd betydelig støtte fra EU og fungerer som viktige bindeledd mellom den norske og europeiske kunnskaps- og teknologiutviklingen. Instituttene har trukket flere bedrifter inn i EU-samarbeidet. Den norske STIM-EU ordningen har til hensikt å stimulere instituttene deltagelse i EU-forskningen, og gir ekstra bonus dersom instituttene får med seg bedrifter.

- ***Styrking av Prosjektetableringsstøtte ordningen (PES2020).*** Ordningen med Prosjektetableringsstøtte er meget viktig for mange bedrifter. Ordningen bør styrkes betydelig, særlig når det gjelder midler til strategisk posisjonering knyttet til utforming av EU-programmer. PES-ordningen må i større grad bidra til at bedriftene engasjerer seg.
- ***Særskilte stimuleringsmidler til EU-deltagelse i Forskningsrådets og Innovasjon Norges programmer.*** Mange av Forskningsrådets og Innovasjon Norges programmer og tiltak har korresponderende tiltak på EU-siden, som det er viktig at Norge utnytter. Der det er naturlig, må nasjonale programmer og tiltak systematisk brukes som springbrett for EU-deltagelse. I tillegg til STIM-EU og PES2020, bør det settes av særskilte pletter i Forskningsrådet og Innovasjon Norge for stimulans av EU-deltagelse knyttet til disse to institusjonenes programmer og tiltak.
- ***Klarere ansvars plassering i det norske virkemiddelapparatet for EUs randsone tiltak.*** Det bør klargjøres bedre hvilke deler av det norske virkemiddelapparatet som har hovedansvaret for ulike tiltak i randsonen av EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon.

KVALIFISERT ARBEIDSKRAFT FOR FORSKNINGS- OG INNOVASJONS-NORGE

Tilgang på tilstrekkelig kompetent arbeidskraft er en forutsetning for å kunne realisere et ambisiøst ressursmål for næringslivets forskning og utvikling. Det offentlige har hovedansvaret for høyere utdanning i Norge. Mange foretak – især de største – vektlegger at det viktigste det offentlige kan gjøre, er å sikre tilgang på gode kandidater. Dette går både på kvantitet og kvalitet. Dette dreier seg også om nasjonal attraktivitet. Et FoU-intensivt arbeidsliv har behov for arbeidstakere som besitter god kompetanse til å drive forsknings- og utviklingsarbeid.

Kompetanse er ikke noe man bare erverver seg ved læresteder. Det er arbeidslivet som er Norges største læringsarena. Bedriftene utgjør landets største FoU-sektor. Økt mobilitet mellom academia og næringslivet ville være til gjensidig nytte for begge parter, og bidra til at vi kunne få mer ut av landets samlede forsknings- og innovasjonstalent. Samarbeidet mellom høyere læresteder og næringslivet bør videreutvikles, slik at bedriftenes potensial som kompetanseressurs bedre kan utnyttes, blant annet gjennom følgende tiltak:

- ***NæringsPostdoc.*** Det bør vurderes en egen ordning med NæringsPostdoc etter mønster av den danske ErhvervsPostdoc-ordningen. En NæringsPostdoc vil være et næringsrettet forskningsprosjekt på et til tre år, som utføres av en forsker, som har fått sin PhD-grad de seneste tre år. NæringsPostdoktoren ansettes i en privat virksomhet, og prosjektet kan foregå i samarbeid med en ekstern forskningsinstitusjon.
- ***Doktorgradsstipendmidler til instituttene.*** Det er viktig å benytte forskningsinstituttene kompetanse til å styrke rekrutteringen til forskning. Slik vil en større del av forskerne ha sin bakgrunn fra anvendt forskning og være relevante for næringslivet.

- **Utdanningshåndslag.** Flere store bedrifter gir støtte til gaveprofessorater og stipender for å fremme utdanning innen fagfelt som er av relevans for bedriften. Myndighetene burde gi en oppmuntring til denne type vilje ved å gå inn med støtte til de samarbeidsprosjekter som settes i gang.

ET SKATTEREGIME SOM FREMMER FORSKNING OG INNOVASJON

Norge må ha et internasjonalt konkurransekraftig skatteregime som fremmer forskning og innovasjon. Dette er særlig viktig for å stimulere forskning og utvikling i hele bredden av næringslivet. Skatteincentiver har den fordel at de favner bredt, er bransjenøytrale og tar bedriftenes egne prioriteringer på alvor. NHO foreslår:

- **Styrking av SkatteFUNN.** Siden 2002 har Norge hatt et skatteincentiv for bedriftenes forskning og utvikling som først og fremst kommer små og mellomstore bedrifter til gode (SkatteFUNN). SkatteFUNN fungerer godt, men timesatsen bør heves slik at den tilsvarer satsen til Forskningsrådets brukerstyrte innovasjonsprosjekter (i dag er timesatsen for disse 1100 kroner).

EN KRAFTIG OPPRUSTNING AV BRUKERSTYRTE PROGRAMMER

Brukerstyrte programmer er i sine ulike varianter viktige virkemidler for å fremme forskning og innovasjon i næringslivet, især ved å stimulere til samarbeid mellom bedrifter, forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler, og hvor bedriftenes behov er i førersetet. NHO vil peke på følgende tiltak som kan gjøre brukerstyrte programmer mer kraftfulle:

- **Brukerstyrte innovasjonsprogrammer og store programmer** er viktige virkemidler for å fremme kunnskapsbasert næringsutvikling innen bestemte bransjer og temaer. I dag har disse et samlet volum på rundt 1,5 milliarder kr. Forskningsrådet har pekt på opptrappingsbehov, som samlet tilsier en vekst på 1,2 milliarder til rundt 2,7 milliarder kroner innen 2020, inklusive Brukerstyrt innovasjonsarena. NHO slutter seg til Forskningsrådets behovsanslag.
- **Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA)** er en åpen konkurransearena for de områder som ikke har egne programmer. Prosjekter fra ulike områder konkurrerer om å få støtte på grunnlag av forskningskvalitet, innovasjonsgrad og verdiskapingspotensial. Prosjektene organiseres i konsortier hvor bedrifter og forskningsmiljøer samarbeider om resultatene. Prosjektene er initiert av næringslivet, og drivkraften ligger i bedriftenes egne strategier og behov. Rammen for Brukerstyrt innovasjonsarena bør økes fra dagens nivå på rundt 700 mill. kr til 800 millioner.

FREMRAGENDE SENTRE OG KLYNGER

Dersom Norge skal være et attraktivt forsknings- og innovasjonsland som tiltrekker seg kunnskapsbasert virksomhet fra utlandet og som får norsk-eide foretak til fortsatt å drive FoU-basert virksomhet i Norge, må vi konsentrere FoU-ressursene omkring noen få områder hvor

Norge har gode forutsetninger for å være best. Satsing på forsknings- og teknologisentre og næringsklynger vil være naturlige ledd i en slik strategi. NHO foreslår:

- **Prioritering av noen få store forsknings- og teknologisentre.** Ocean Space Centre i Trondheim og nytt bygg for livsvitenskaper, kjemi og farmasi ved Universitetet i Oslo må fortsatt prioriteres og få de nødvendige investeringer som sikrer at de blir førsteklasses forsknings- og teknologisentra. Det må forutsettes at de store investeringene skal bidra til solid næringsmessig vekst. Dette bør sentrene måles på. Det bør vurderes om det skal etableres et eller to nye forsknings- og teknologisentre av samme format.
- **Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) må styrkes.** Sentre for forskningsdrevet innovasjon skal fremme innovasjon gjennom satsing på langsiktig forskning i et nært samarbeid mellom innovative bedrifter og fremstående forskningsmiljøer. Ordningen skal bidra til teknologioverføring, internasjonalisering og forskerutdanning.
- **Styrke Norwegian Clusters-programmet.** Gjennom Norwegian Clusters-programmet samarbeider Forskningsrådet, Innovasjon Norge og SIVA om å videreutvikle ulike næringsklynger i Norge med tanke på styrket innovasjonskraft, verdiskaping og internasjonalisering.

TEKNOLOGISYSTEMER OG TEKNOLOGIMODNING FOR KONKURRANSEDYKTIGHET

For teknologi-intensive bedrifter blir pilotering, testing og simulering en stadig viktigere del av teknologimodningen fra forskning til marked. Dette henger sammen med en stadig mer kompleks teknologiutvikling, større krav til kvalitet hos kunden og en sterkere konkurranse i teknologifronten. Testing og simulering er også en mer integrert del av forskningsprosjekter i dag. NHO foreslår:

- **Norsk Katapult.** Det bør vurderes en ny og generell støtteordning hvor bedrifter og forskningsinstitutter kan søke støtte til demonstrasjoner, pilotering og simulering. Ordningen bør trolig innrettes i tråd med det som er foreslått når det gjelder "Norsk Katapult". En "Norsk Katapult" ordning bør inneholde muligheter for støtte til industrinære laboratorier eller Technology Centers, der FoU-løsninger tas videre mot industrielle implementeringer, demonstrasjoner eller piloter virkelighetsnært den industrielle setting de skal fungere i.
- **Forskningsinfrastruktur og testlaboratorier som samarbeidsarenaer mellom næringsliv og akademia.** Forskningsinfrastruktur og testlaboratorier ved universiteter, høyskoler, sykehus og andre offentlige institusjoner må legge til rette for samarbeidsarenaer hvor næringslivet er involvert.
- **Utnyttelse av mulighetene for støtte til pilotering og demonstrasjon i Horisont 2020.** Det er viktig at norske miljøer utnytter de mulighetene EU har åpnet for når det gjelder støtte til pilotering og demonstrasjon.